

Həyatın özünü olduğu kimi görmək və onu gördüyün kimi də ruhuna köçürmək daha çox rəssamların, heykəltəraşların, yazı adamlarının işidir. Yeni ruh adamları təkcə görüb, baxıb keçmirlər, onlar həm də gördüklərini, baxdıqlarını yaşayırlar və yaşadıklarını da özlərinin anladıkları, duyduqları, hiss etdikləri bir şəkildə yenidən yaradırlar, yenidən göstərilir, yenidən təqdim edirlər

Mən hər dəfə qarşılaşdığım mənzərəni elə bilirəm ki, ilk dəfədir görürəm. Çünki o mənzərənin görünüşündə dəyişiklik olmasa da iç dünyasında, alt qatında hər dəfə yeni bir çalar tapmaq mümkündür. Tutaq ki, bir qom bənövşə var əlində. Belə baxanda düşünürsən ki, bənövşədi, yığıb dəstələmişən. Amma ayrı-ayrılıqda onların hərəsinin öz ətrini duymaq mümkündür, öz gözəlliyini seyr etmək mümkündür. Çünki qönçələrində fərq var, rəngində müəyyən fon dəyişiklik hiss olunur. Bir sözle, onlar birlikdə başqa bir qoxu bağışlayır adama. Ayrı-ayrılıqda tamam başqa. Bax, bu fərqlənmələr də insanda fərqli duyğular yaradır. Həmin fərqli duyğular da ruh adamlarının fər-

şırsan. Bax , bu təkcə sözle işləmək, oynamaq məhələri deyil, bu həm də oxucunun özündəki özüne göstərməkdir. O göstərmək gedib dünyanın qocalığına bağlanır. Bilirsən və yaxud bildiyinə əmin olursan ki, bəli, qoca dünya hamını qocalığa çəkir. Öz dizinin dibinə tərəf aparır.

Mən həmin şeirin ovqatının içərisində olanda dünyanı müəyyən mənada gözümün önünə gətirdim. Elə öz yaşadığım həyatın prizmasından bir də dönüb geriye baxdım. Sanki güzgüyə baxırdım. Qeyri-ixtiyari bir "ah" çəkdim. Hardasa o ah mənim yadıma illər öncə yazdığım "Qocalır, Əbülfət ,yaman qocalır" şeirim saldı. Bax, onda təkrar inandım ki, ruh adamları özləri də bilmədən nə qədər bir-birinə doğmadılar. O doğmalıq yaşadığımızın əks-sədasıdı bəlkə də. Belə olmasaydı, onda oxuduğum növbəti şeir məni haldan-hala salmazdı:

**Olumdan ölümə gedən yolda
min dəli, min fakt.
Özüm yaşa doluqca
Qocalır köksümdə infarkt.**

Qoca dünyanın fəntgirliyi

Adil Cəmilin misralarının işığında

qli yaradıcılec nümunələrində öz əksini tapır...

Bəli, poeziya, bütövlükdə ədəbiyyat adamları həmin o fərqləri daha dərinədən görürlər və gördüklərinə də daha çox nüfuz edirlər və mən də tanıdığım, oxuduğum, izlədiyim ədəbiyyat adamları içərisində elə imza sahibləri var ki, heç vaxtı onların "MƏN!!!" - dediyini eşitməmişəm. Onlar yalnız öz mənlərini, yəni öz görüb, duyub, yaşadıklarını ortaya qoyurlar, oxucu qarşısına çıxarırlar. Özü də hay-haraysız. Biz də oxuyuruq. Və həmin ortada olan o dürrü, o incini, o ləli, o yaradıcılıq nümunəsini özümüze köçürürük, özümüzünküləşdiririk.

Bu qısa, amma özüm üçün daha çox oxucuya yaxınlaşmaq üçün etdiyim ricətdən sonra gəlirəm mətləb üstünə. Dəqiq yadımda deyil, hansı ayın hansı günündən tanıyıram onu. Amma o yadımdadır ki, tələbəlik illərimizdən tanıdığım ilk Gənc şairlərdən biri idi Adil Cəmil. Və onun həmin illərdəki dövrü mətbuatda yazılarını maraqla oxuyurdum və universitet qəzetinin redaksiyasında da ara-sıra görüşürdük. Sonra bir az da yaxınlaşdıq, doğmalaşdıq və torpaqlarımızın işğalda olduğu dövəmdə eyni dərd, eyni acı bizi bir nöqtədə birləşdirdi. Yürd nisgili nöqtəsində!.. Bunu söz gəlişi demirəm, yazmıram. Məqsədlili şəkildə vurğulayıram. Çünki Adil Cəmilin Kəlbəcərlə, işğalda olan torpaqlarımızla bağlı yazdığı bütün yazılar, eləcə də şeirlər həmişə birbaşa ürəyimə toxunubdur. Və o acını təkrar yaşadıb mənə. Bax, elə indi hələ 2004-cü ildə işıq üzü görmüş "Tanrı mənə yar olanda" kitabını təkrar gözədən keçirirəm. Oxuduqca bir-birini əvəz edən kövrək duyğular, eləcə də sətiraltı mənalar mənim 30 illik yurd kədərimi yenidən qanadır, yenidən ağrıdır. Və sözün, qələmin, indiki anda işe şeirin gücünə baş əyirəm. Söhbət burda təkcə "Vətən, Vətən", "Torpaq, torpaq" deməkdən getmir, onu yaşatmaqdan, onu təqdim etməkdən, onu sevdirməkdən gedir. Eləcə də insanın özəl durumunu şeirə gətirməkdən və oxucuya həzm etdirməkdən gedir. Məsələn:

**Vaxt yetişir, vədə gəlir, yaş ötür,
Şir-pələnglər biləyindən qocalır.
Üşüdükcə göy üzünün qütbəti
Qərib quşlar lələyindən qocalır.**

**Payız gəlsə budaqların budansa
Yarpaqların töküləcək, bu, cansa...
Diz бүkүlür, bel əyilir haçansa,
Alp-ərənler küreyindən qocalır.**

**Bu ömür-gün vəfasızmış dedikcə,
Sultanların zərli taxtı-kötükcə...
Gizli-gizli qəm içindən yedikcə
Dərdli insan üreyindən qocalır.**

**Göy zəmini qara daşda görən yox,
Ruhu canda, əqli başda görən yox.
Bu cahanı körpə yaşda görən yox -
Qoca dünya bələyindən qocalır.**

İlk baxışdan adama elə gəlir ki, şeirdə təqdim olunan mənzərə, yaşantı, hamının bildiyi və gördüyüdü... Amma fikrin sırası, oxucunun həmin o sıralanan fikrin izi ilə şairlə birlikdə yavaş-yavaş, necə dəyərlər, pərdə-pərdə insan həyatına müdaxilə etməsi və onun ilmələrini bir-bir çözməsi artıq bir şair peşəkarlığı, həm də bir rəsam qabiliyyəti, ustalığıdır. Hiss edirsən ki, şeir sənə o qocalmanın detalları ilə üz-üzə qoyur. Onun özünü də, onun hansısa cizgisini də özündə görürsən və şairlə razıla-

**Haçansa məni çalası
Bir ilan bəsləyirəm sinəmdə.
Geriye dönməkmə var
bu dövəmdə?!**

**Gedirik irəli,
yalnız irəli!
Ölüm bizə yaxınlaşmır,
Biz ölümə yaxınlaşırıq deməli...**

Oxuduğunuz bu şeir barəsində sizin fikirləriniz necədi, nə düşündüyünüzü təxmin etsəm də, ancaq mən birmənalı olaraq Adil Cəmilin Olumdan Ölümə düz bir xətt çəkdiyini, məsafə göstərdiyini, üstəlik o yolun keçdiyi nöqtələrini aydınca işarələdiyini gördüm və yaşadım. Bu, bəşəri həqiqət olsa da, amma həmin həqiqətin Adil Cəmil variantını mən bu şeirdə tapdım. Ona görə də bu kitabdakı və əvvəldə bəhs etdiyim məqamların daha bir çaları olan şeirin qapısında dayanıb fikirlərimə kənardan baxıram, yaşadığımı və sizinlə bölüşdüyüm fikirləri bir növ qiymətləndirmək istəyirəm. Təbii ki, özüm üçün. Görürəm ki, hələ Adil Cəmilin neçə gündü məni özüne tərəf çəkən şeirlərinin əhatə dairəsindən çıxma bilmirəm. Bu dairədə 30 il Vətənin mənə qürbət olduğunu sanki əks-səda kimi eşidirəm. Əslində eşitdiyim həm də Adil Cəmilin səsidir. O yazıb və o deyir:

- Vətən mənə qürbət oldu!
Ha, həqiqətdən 30 il vətən bizə qürbət oldu. Biz o qürbətdə vətənsizlərin nələr çəkdiklərini öz varlığımızda hiss etdik və bəzən onu şeirə çevirdik, əsər etdik. Adil Cəmil kimi:

**Qoca dünya allı-güllü nağıldı,
Bu nağıla inanmayan oğuldu...
Yurdum yandı, xanımın dağıldı,
Zəhər mənə "şərbət" oldu içəmmi?**

**O atlılar indi atdan düşübdür.
Dil hörmətdən, ağır daddan düşübdür.
Sənət gözden, söz urvatdan düşübdür,
Ömrüm-günüm bərbad oldu-heçəmmi?**

**Möhtəkirin, rüşvətxorun sayı yox,
İşbazların, aşbazların tayı yox...
Adam gördüm adamlıqda payı yox,
Vətən mənə qürbət oldu köçəmmi?**

"Tanrı mənə yar olanda" kitabı mənim söz-nən, duyğuların, illah da ki, Adil Cəmilə xəyali söhbətimin bir az səbbimi aldı. İçimə bir balaca rahatlıq gəldi. Amma düzünü deyim ki, bu elə bir rahatlıqdır ki, o, əslində adamı rahatlanmağa qoymur, daha çox düşünməyə, görməyə, götürməyə, yazmağa səsləyir. Çünki yaşadığımız qoca dünya bizi qocalığa tərəf aparır.